

[Jelenits István: Ünnepe az, amikor kilépünk a pillanat nyomása alól](#)

2014. december 24. 11:48 | Írta: Szilvay Gergely

Ünnepe az, amikor nem csak a pillanat erőfeszítésének, problémájának nyomása alatt vagyunk és nem csak pihenünk, hanem kicsit elgondolkodunk múlttól, jövőről, emlékeinkről, terveinkről – mondja Jelenits István piarista szerzetes a Mandinernek. Az irodalmár-pedagógussal a karácsony és az ünnep mellett társadalmunk és településeink állapotáról, az oktatás helyzetéről is beszélgettünk. A Budapest díszpolgárává avatott volt tartományfőnök szerint ma túlságosan kampányszerűen hoznak döntéseket, pedig nem ártana némi megfontoltság.

Leköszönt az egyetemi katedráról, és nem tanít tovább esztétikát a Pázmány bölcsészkarán. Miért?

Mert 82 éves vagyok. Kijárni is bajos volt és nem tudok már olyan hangosan beszélni, hogy mindenki halljon, nem tudok másfél órán át beszélni. Amikor pedig elkezdtem esztétikát tanítani, személyesebb kapcsolatba tudtam a diákokkal kerülni, el tudtunk menni egy-egy kiállításra, koncertre, amelyek jó kiindulópontok voltak az előadás számára is. A bolognai rendszer miatt viszont a diákok sokáig nem döntenek arról, merre tovább, és csak bevezető tantárgyakat vesznek fel. Sokan vannak, nincs mélyebb elkötelezettségük, és ezt így már nem volt kedvem csinálni.

Jelenleg nem a humán képzésnek áll a világ. Hogyan látja a bölcsészkarok helyzetét?

Nyilván jobb karriert lehet csinálni máshol. De akinek humán hajlama van, az azért próbál ezen a területen boldogulni. A jövőnek csak szüksége van humán értelmiségre is! Az ember mégiscsak fontosabb, mint a többi dolog, az ember személyiségének a formálásához közelebb vannak a művészetek és a humán tárgyak. Azért is nevezzük őket humán tárgyaknak, mert jobban kapcsolódnak az ember belső világához, személyiségéhez. Ha az ember nem akar magáról megfeledkezni, kell hogy legyen valamilyen megalapozottsága ezen a területen is.

Általában a legtöbb iskolai évfolyam azt gondolja magáról, hogy ő volt az utolsó nagy évfolyam és aztán jött a hanyatlás. Mint évtizedeket végigtanító tanárember, igazat ad a mindenkori végzősöknek, vagy optikai csalódás áldozatai?

Ma szétszórtabb a fiatalok érdeklődése, mint régen. Az életünk egy kicsit olyan, mint egy nagy fogadás, ahol megterítik az asztalt és ki-ki megrakja a tányérját azzal, amit enni szeretne. Számot kell viszont vetnünk azzal, hogy nem ehetünk mindenből, és a fontos, hogy jóllakjunk s olyat együnk, amivel meg vagyunk elégedve. Ahhoz, hogy mindent kipróbáljunk, kevés egy élet. Manapság ez a teríték eléggé bőséges, mindenki úgy érzi, hogy bármihez hozzáfoghat és nehéz valami mellett elköteleződni. Lehet mással is foglalkozni mellékesen, de a szakmámat meg kell szeretni, akkor is, ha kényszerűségből választottam, és meg kell próbálnom otthon éreznem magam benne. Akárhogy is, de több, ha egy valamiben otthon vagyok, mint ha sokban bukdácsolok; és negyvenéves koromra még nem döntöttem el, hogy hol kötelezem el magam.

Sokat hallani ma, hogy nehezebben köteleződünk el, mint régen, bár általában a párkapcsolatokra gondolnak az ezt emlegetők.

A házassággal kapcsolatban is azért nehezebb az elköteleződés, mert manapság a kenyérkereset ügye sokkal nehezebben dől el, mint régen; és akkor nem érnek rá a fiatalok azzal törődni, hogy a házasságukat megalapozzák. Először eldöntik, mit akarnak csinálni, megszerzik a megfelelő diplomákat és kiküzdik a magukét, csak addigra megkeményedik a személyiség, kevésbé lesz alkalmazkodóképes. Ha valaki negyvenéves korában nősül meg vagy megy férjhez, akkor van egy kialakult személyisége és kicsit megszokta a magányt. Akkor is, ha egyébként érzi a társra való igényét, nehezebben tud igazodni. Szerintem a válások száma is azért nő, mert mellékes érdeklődéssel kötik a házasságokat. Nem az a fő szempont, hogy megfelelő párt találjanak az emberek, hanem hogy a megfelelő életpályát futhassák be.

Nemrég Budapest díszpolgára lett. Korábban a Heti Válaszban [bírált](#) az új emlékműveket, az emlékezetpolitikát. Megbékélt már mindezzel?

Egy konkrét emlékműről van szó, amivel kapcsolatban változatlanul fenntartom a véleményemet. De amúgy is azt gondolom, hogy nem jó úton jár az emlékezetpolitika. A város díszei nem arra valók, hogy oktassák és harsányan befolyásolják az embereket. Diktatúrák csinálták ezt, aztán a szobraikat ötven év után elvitték a szeméttelre. A városnak derűsnek, kedvesnek, szépnek kell lennie, nem pedig leckéket kell lenyomnia az emberek torkán. Esetleg kaphatna szobrot olyan valaki is, aki csak keveseknek fontos. Most viszont verseny van, egy konkrét hatalom felállítja a maga emlékműveit, a többiek meg dühöngenek.

Van olyan, számára kedves személyiség, akinek szobrot állítana?

Én szeretem az olyan modern szobrokat, amelyek nem talapzaton állnak, hanem elvegyülnek az utcaképben. Szmracsányi Boldizsár rolleres szobránál állandóan fotózkodnak a turisták. Móricz Zsigmondot is jobb szeretem most úgy látni a körtéren, hogy ugyan egy kis zsámolyon áll, de elvész az emberek között. Valaki akár a kalapját is a fejére tehetné, és ezt nem a nemzet meggyalázásának, hanem tréfának kellene tekinteni.

Mit gondol a budai vár felújításáról?

Érdekes, hogy a háború, azzal, hogy sok kárt is tett a várban, hasznára is lett a nemzetnek, mert a barokk házak mögül kibontotta a középkori ablakokat és boltíveket. A vár gazdagabb lett a pusztulás után. Van mit megbecsülni: szép, ha újra felfedezzük, vigyázunk rá. Lehet, hogy fontosabb helye is lehetne a pénznek, de hogy a vár a figyelem középpontjában áll, az a szívem szerint való.

Általában véve hogyan vélekedik a budapesti változásokról?

Örülök, hogy számos területünk megújult, jobban figyelnek a gyalogosokra. Azt nem tudom, hogy kellő előrelátással születtek-e meg ezek a felújítások, vagy pedig gyors, hevenyészett megoldásokról van-e szó, mert nagyon szépek a lerakott kőlapok, de hamar elkezdenek billegni, s eső közben hatalmas tavak keletkeznek. Itt is annak a levét isszuk meg, hogy kicsit kampányszerűen történnek ezek a dolgok, ahelyett, hogy nagyobb bölcsességgel, megalapozottabban hajtánák mindezt végre. Nekünk piaristáknak van egy szakmunkásképzőnk Gödön, én voltam a tartományfőnök, amikor ezt megalapítottuk. Akkor azt reméltük, hogy jól képzett kisiparosokat tudunk nevelni. Manapság hiányoznak a kisiparosok, de nem is nekik áll a világ. Ma már a kőműves is szinte gombokat nyomogat, de azért még vannak falak, amiket kézzel kell rakni, vannak régi házak, amiket kézzel kell rendbe hozni, amihez, akár egy utca befedéséhez is, nem baj, ha rendelkezésre állnak egyedi megoldásokkal előálló szakemberek. Sietve igyekeznek megoldani a szakmunkásképzést, ezért a rutinfeladatokat mindenki kirázza a kisujjából, de a kreatív megoldásokat igénylő problémákat nem oldják meg. Németországban érettségi után hat hónap alatt elsajátítanak egy szakmát – a gépek kezeléséhez értenek, de egyedi helyzetek kezeléséhez nincs tapasztalatuk.

Milyen perspektívák vannak a szakmunkás-képzésben?

Amikor a gödi szakmunkásképzőt elindítottuk, egyszer csak jelentkeztek Észak-Olaszországból az ottani márványbányák, amelyek a rendszerváltás után Magyarországon is jelen voltak. Elmondták, ők pontosan tudják, hogy Budapesten melyik ház lépcsőháza épült az ő márványukból. Ezért aztán a sérült lépcsőket ők ki tudnák javítani, mindenhova ugyanolyan márvány kerülne, mint volt, és így nem kellene kicserélni-felújítani az egész lépcsőházat. Felajánlották, hogy ha megtanítjuk olaszul a diákjainkat, akkor kimehetnek hozzájuk két évre, és utána Budapesten kizárólag ezek az emberek foglalkozhatnak az ő köveikkel. Mindezt nem tudtuk akkor vállalni, mert a diákjaink nem voltak ilyen elszántak, pedig szép perspektíva lett volna a számukra és megalapozták volna a jövőjüket. Ilyen szakikra lenne szükség.

Differenciálni kell a diákok közt?

Van, akinek ilyen-olyan okból nem megy jól a tanulás, de például hozzászokik, hogy másodsorra, az utolsók közt átengedik – megkapja az általános iskolai vég bizonyítványt, de teljesen megutálta a tanulást. Veszélyes őt még 16 éves koráig az iskolapadban tartani, de ha odaengedjük a gyalupadhoz és megszereti a fát, akkor remekelni tud, és azt veszi észre, hogy értékes ember. Nem az iskolai elméleti tudása, hanem a műhelyben megszerzett gyakorlati ismeretek miatt. Megjön az önbecsülése, elvégzi azt a szakmát, aztán motivált lesz, hogy az asztalosüzeme megnyitására esetleg megtanuljon egy nyelvet és elmélyedjen a matematikában is. Külön élettörténetek vannak, és veszélyes, ha egy társadalom eleve egy pályára akarja nevelni az egyenlőség nevében a gyermekeit és egyformaságot hirdet. Egyenlőek vagyunk, de nem egyformák. Az egyenlő megbecsülés pedig éppen azt jelentené, hogy mindenkinek adjuk meg azt a lehetőséget a kibontakozásra, ami számára valódi lehetőség. S ezt keresni kell, sokrétűvé kell tenni a közoktatást és a tankönyveket.

Ismeri az új tankönyveket?

Egy ötödikes irodalom tankönyvről írtam is a Vigiliában. Teljesen rossz. Huszonhét tankönyvet adtak ki, az egyikről elismerő kritika jelent meg, elhiszem hogy az igaz. Februárban határozták el, hogy a következő évre ki kell adni új tankönyveket. Nos, ennyi idő alatt nem lehet jó tankönyvet írni. Szerencsés esetben valakinek van egy félig megírt tankönyve, amit már csak be kell fejezni, de ez pusztán szerencse. Ráadásul fiatalabbaknak adták ki a tankönyvírás feladatát, akik lehet, hogy a tudományukhoz értenek; de ha nem láttak gyereket, akkor nem tudnak jó tankönyvet írni.

Mi a probléma az ötödikes irodalom tankönyvvel?

Például hogy a családról szóló fejezet mind csupa szerencsétlen családról szól. Csak Arany János Családi köre képviseli a szép családi viszonyokat. József Attila Mama című verse mellé nincs magyarázat, pedig egy mai tízéves gyermek nem tudja, mi az a mosónő és hogy miért megy a költő anyukája fel a padlásra, amikor lent sír a gyereke. Persze rá lehet ezt bízni a tanárra is, de a tanár nem azért van, hogy ezeket elmagyarázza. A vers mellett van egy mai pszichológus szövege, ami arról szól, hogy miként kell bánni a gyerekekkel, ha magával viszi a szülő bevásárolni és az okvetetlenkedik, hogy csokoládét szeretne. Ez egy szülőknek szóló szöveg lenne egyébként. A gyerekek úgy tűnik, hasonló a két helyzet. De a mama azért ment a padlásra, hogy kiteregesse a frissen mosott ruhát s megkeresse gyerekei számára a kenyérré való. A gyerek nem érti az alapvető különbséget. Ráadásul ez emlékező vers, a felnőtt költő idézi fel a jelenetet, mert most már érti, mit miért tett az anyukája. Egy irodalomtankönyvnek nem az életbe való bevezetésnek kell lennie elsősorban, hanem irodalomtankönyvnek. Emellett egy ötödikes gyerek nem szereti, ha lelkizik vele, és inkább figyel az irodalomra, mint hogy az órán a szüleivel való problémáit feszegessék. Lehet foglalkozni a szülő-gyermek kapcsolattal is, de nem frontális kérdéssel, hanem suttyomban. Hála az égnek kinőttünk a marxista tankönyvekből, de mintha az újak mögött nem lenne szakmai tapasztalat.

Sokan vannak, akik szerint a szakmunkásképzésre helyezett hangsúly a cigányok hátrányos helyzetét betonozza be. Eközben Kazincbarcikán sikeres szakmunkásképzőt [üzemeltet](#) a szalézi rend, ahová hatszáz cigány jár, és Forgács István romaügyi szakértő is [úgy gondolja](#), a szakmunkásképzés kitörés lehet rengeteg cigánynak. Ön szerint hol az igazság?

Utóbbival értek egyet, csak fontos lenne, hogy nagyobb körültekintéssel járjunk el, mint a tankönyvek esetében. Én is azt gondolom, hogy a cigányok számára jó volna, ha meg tudnánk szeretetni velük egy-egy szakmát. Nem hiszem, hogy ha valakiből nagyon jó asztalos meg kőműves lesz, akkor szégyenkeznie kellene amiatt, hogy a másoknak mondjuk doktorátusa van. Hasznos tagja lesz a társadalomnak, meg fogják becsülni őt; és az orvosa úgy fog rá tekinteni, amikor segítségre szorul, hogy a saját asztalosának segíthet, aki oly remekül megcsinálta a bútorait.

Nemrég volt [újabb forduló](#) a nyíregyházi, Huszár-telepi görög katolikus iskola perében, amelynek ugyan magas színvonalát a perlők, a Mohácsi Erzsébet-féle Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyermeknek Alapítvány is elismeri, de mivel spontán szegregáció tapasztalható az iskolában, be akarják zárítani. A kormány válaszként azt tervezi, hogy az illetékes miniszter kivonhat iskolákat a törvényi szegregáció-tilalom hatálya alól. Ön hogy foglal állást az integráció-szegregáció vitájában?

Én is azt gondolom, hogy ezt nem ideológiai megfontolások, hanem a gyakorlat elfogadásával kell megoldani. A különböző helyzetben lévő állampolgárok közti együttműködést is az segíti, ha ezt a különbséget nem vesszük hallatlanra és nem kényszerítjük egy település polgárait, hogy olyan iskolába járassák gyermekeiket, ahol 30 százalék cigány van. Ha 2 százalék cigány van, akkor ők igyekeznek alkalmazkodni a többséghez. Ha azonban sokan vannak, magukkal rántják az osztályt, és megharagszik rájuk a közösség. S ekkor hiába igyekeznek bölcsen és okosan viselkedni a tanárok. A széllel nem lehet szembe menni. Tudomásul kell venni egy természetes nyomást vagy feszültséget. Az elvek megvalósítása érdekében akár olyan megoldásokat is el kell fogadnunk, amelyeket nem tartunk tökéletesnek, de alkalmazkodnak a viszonyokhoz.

Hogy ünnepel a piarista szerzetesközösség karácsonykor?

Mi nem önmagunk miatt vagyunk, hanem szolgálunk. Például elmegyünk éjféλι misét mondani olyan helyre, ahol nincs pap, aztán lefekszünk, hogy reggel újra misézhesünk. Elsősorban nem a saját karácsonyunk meghitt megünneplésén munkálkodunk, hanem igyekszünk a pap nélkül maradt közösségek segítségére sietni. Ahol ugyanis egy pap több közösséget lát el, éjféλι miséből ott is csak egyet lehet mondani, és ugyan lehetne egy éjféλι misét este tízre is tenni, de az emberek jobban szeretik, ha az éjféλι mise éjfélkor van. Ilyenkor kérnek meg minket, hogy segítsünk. Akik pedig nem tudnak közülnk mozogni, azok itthon a társalgóban felállítanak egy karácsonyfát, elbeszélgetnek, imádkoznak, meggyújtanak egy gyertyát.

Mi az ünnep ön számára?

Ünnep az, amikor nem csak a pillanat erőfeszítésének, problémájának nyomása alatt vagyunk és nem csak pihenünk, hanem kicsit elgondolkodunk múlttól, jövőről, emlékeinkről, terveinkről, arról, amik az életünk kincsei, s beszélgetünk. Az ünnepkor megnyílik egy gazdagság a pillanat feladatain túl.

A kereszténység kezdeteikor inkább városi vallás volt, ma viszont úgy tartjuk, a falvak a még meglévő bástyái; habár közben egyre több élő keresztény kisközösség van a városokban. Városban élő szerzetesként hogy látja kereszténység, falvak és városok viszonyát ma?

A falvak veszélybe kerültek, hiszen a falvak kultúrája sokkal inkább elpusztult, mint a városé, és így még inkább fogyasztókká váltak a falusiak. Nem mesélnek, nem a népdalaikat éneklük vagy beszélgetnek, hanem mondjuk csak leisszák magukat. Már a mezőgazdaság gépesítésével megkezdődött az a folyamat, hogy egyre könnyebben meg lehetett élni a mezőgazdaságból a korábbihoz képest, és egyre többen mentek el a városba dolgozni. Későn értek haza, csak aludni vagy csak hétféregre, és a többi falusihoz kötődő viszonya meglazult. Nehéz a falunak a jelenlegi lehetőségek közt megtalálni az életformáját. Ez a lelkipásztorkodásban is nehéz, hiszen kevés a pap, egy városban még mindig többen vagyunk, és ha a pap sok falut lát el, de nem él ott, akkor örökké rohangál, nincs ott az emberekkel, csak egy faluban tud a közösség része lenni talán; és olyan lesz a pap, mint egy szolgáltató, akit elhívnak misézni, ő jön, aztán továbbáll.

Van még egy-két tudományos terve, mint egy interjúban említette. Mik ezek?

Igen, ezek elmaradtak eddig, és még tovább halogatnom kell őket valószínűleg, mert sok diákom volt, és most, hogy nincsenek körvonalazható tennivalóim, lekötnek az ilyen kapcsolataim. Egy délelőtt hat-hét telefont kapok és azok elgondolkoztatnak, így nem tudok a könyveimmel foglalkozni, egy-egy gondolatot végigvinni. Érdekel a középkor, és volt pár dolog, amibe belekezdtem korábban, például a Gellért-legendával kapcsolatban, s ezeket folytatnám, de az emberek igényei sürgetőbbek.